

איך ניתן לקדם את לימודי המקצועות ההומניסטיים במערכת החינוך הישראלית? / ד"ר מעיין

בורשטיין- המכללה האקדמית אורנים, אוניברסיטת חיפה

1. שאלות יסוד / מהו ערכם ומהי מטרתם של לימודי המקצועות ההומניסטיים בבית הספר?

ערכם של מקצועות אלה עצום. הם נותנים בסיס של ידע שהוא הכרחי לכל התבוננות רחבה בתחומי הקשורים לא רק להומניסטיקה, אלא גם בסיס לכל מדע, מקצוע ואף אורח חיים. הומניסטיקה, הומניות- כבסיס הן להבנת האדם ופעילותו בתוכו, בסביבתו והשפעתו על הסביבה וכן "הומניות" בהיבט של אנושיות- כלומר- חמלה, אמפטיה היפתחות אל האחר ומתן לו ודרך זה לעצמי ולסביבה. ערכם של ההומניסטיקות קשור לשרש המילה- ע.ר.ך- לערכים אנושיים מקומיים ואוניברסליים תוך בחינה ולמידה מעודדת סקרנות והתפתחות אשר גם מגפת הקורונה כל כך חידדה את הצורך בהם ואת החוסר בהם. הן בתפיסה הרב תרבותית וכלל עולמית הרואה את הרקמה האנושית החיה הגדולה אשר היחיד ותרבותו הייחודית הם חלק ממנה וכמה שרקמה זו קריטית לחיות ולאנושיות.

2. היבטים פרגמטיים / איך ניתן לקדם את מעמדם של המקצועות ההומניסטיים בקרב

תלמידים ומורים?

אני מאמינה כי ניתן לקדם את מעמדם של מקצועות אלה בראש ובראשונה ע"י הבלטת הרלוונטיות שלהם כפי שהבהרתי בקצרה בסעיף הראשון וכן על ידי הדגשה של דרכי לימוד וחקר שונות ממה שמקובל במערכת החינוך הכללית, דהיינו- לימוד שכולו חקר המותאם למה שמעניין את התלמיד וקבוצת התלמידים בתוך תחומי ההומניסטיקה המהווים את בסיס קיומנו כחברה, תרבות וישות מתפתחת וחוקרת. בנוסף הדגשת מקומם של מקצועות ההומניסטיקה ושל דרכי החקר הפעיל והפתוח כמנועי צמיחה משמעותיים לקראת חברה מכילה יותר, אמפטית, אלימה וגזענית פחות.

3. היבטים פדגוגיים / מהי דמות המורה שאליה צריך לשאוף ומהן ההשלכות על תהליכי

ההכשרה והפיתוח המקצועי? איך נכון ללמד מקצועות ההומניסטיים או ידע מחקרי בתחומים

אלה, ומהן הדרכים להעריך את הישגי התלמידים?

בראש ובראשונה, על מנת להגיע לתפיסה ולפרקטיקה כפי שציינתי על המורים המעוניינים בכך מתוך ערכיהם וסקרנותם לעבור הכשרה אשר בה הם ייחשפו לפלטפורמות עבודה

שונות ומתקדמות בתחום החקר של ההומניסטיקה ובמקביל לכך יעברו סדנאות לגבי יכולתם להתבונן על עצמם כמלווים אנשים צעירים (= תלמידיהם) בתהליכי חקר והתפתחות. מחקרים מראים (כפי הראיתי בדוקטורט שלי ובמחקרים שציטטתי בו), כי ערכים אנושיים כמו נתינה, אמפטיה וחמלה הנם ערכים שאפשר ללמד וללמוד אותם באופן מובנה ומכוון.

4. היבטים תוכניים / אילו מרכיבים ויסודות ראוי לכלול בתוכניות לימודים עדכניות במקצועות ההומניסטיקה, ומה ההתאמה הנדרשת לשכבות הגיל השונות? מה בסיס הידע שיש לשאוף אליו בכל תחום? מהו האיזון הנכון בין ידע לבין מיומנויות בתחום ההומניסטיקה? מהם יחסי הגומלין בין תחומי הדעת השונים? האם יש לעודד לימודים תחומיים, רב-תחומיים או בין-תחומיים במקצועות ההומניסטיקה, ואם כן – כיצד יש לעשות זאת?

התכנית צריכה להתחיל מגילאי יסוד וכיתות הגן ולכלול לצד תכנים של הומניסטיקות למיניהן לאורך כל הדרך עבודה על אמפטיה, חמלה, סקרנות ופתיחות, קבלת האחר, התבוננות על קשיים אנושיים כשיפוטיות, הסתגרות, גזענות ואלימות, והתמודדות עמם. העבודה בכיתות צריכה להיות משולבת הן בתוכן והן בתהליך. הומניסטיקה הנו שם של משפחה של מקצועות ותחומי ידע, אולם בנוסף ובאופן בלתי נפרד היא פרקטיקה. חשוב שילדים בכל הגילאים- ובהתאמה לגילם ולתהליכים שכבר עברו – יעבדו הן בכיתות החקר והן בסדנאות כל הזמן במקביל על ידע וחקר ועל תהליכים רגשיים וחברתיים אותם הם יעברו ויחקרו באופן דינאמי וייעשה עיבוד לכל אלה ואינטגרציה.

מדובר על עבודה אישית, עבודה דינאמית בקבוצות קטנות ובכיתות וכן עבודה על ועם החברה שמחוץ לכיתה- בתצפיות וניתוחן, חקר פעיל, ובהמשך התערבות מובנית ומודרכת בשדה.

הדבר יכול לתת נקודות זכות בתחומי הומניסטיקה למיניהם- מפילוסופיה וספרות ועד לפסיכולוגיה.

אי לכך אנשי המקצוע יהיו גם מורים מקצועיים ויחד עמם גם מטפלים/ יועצים/ מאמנים. אשמח להיות חלק ממיזם חשוב זה הקריטי כל כך להמשך קיום החברה שלנו ועיצוב דמותה.